

УДК: 658.153; DOI: 10.31388/2519-884X-2019-40-182-189

*Захарова Н.Ю., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ТА ЛІКВІДНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ, ОЦІНКА ТА УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. Розглянуто сутність платоспроможності і ліквідності та подано порівняльну оцінку цих понять. Представлено поділ активів за рівнем ліквідності та виділено недоліки при його здійсненні. Окреслено основні складові оцінки платоспроможності і ліквідності підприємства. Обґрунтовано необхідність формування оптимальної структури оборотних активів підприємства на основі врахування рівня їх ліквідності. Підкреслено важливість ґрунтовної оцінки платоспроможності та ліквідності для їх забезпечення.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, баланс, оборотні активи, поточні зобов'язання, грошові кошти, дебіторська заборгованість

JEL code classification G22, Q 14

*Zakharova N.Y., PhD, Associate Professor of
Department of finance, banking and insurance
DmytroMotorny Tavria State Agrotechnological University*

SOLVENCY AND LIQUIDITY OF ENTERPRISES: THE ESSENCE, ASSESSMENT AND CONDITIONS OF SECURITY

Abstract. The author found that special attention is needed to the issues of timely repayment of obligations within the set terms and to a certain extent arising in the course of carrying out business activities between economic entities and buyers, suppliers, banking institutions, insurance organizations, employees, the state, etc. This is due to the need to optimize the cash flows of the company, which is based on their balancing, alignment and synchronization, which requires considerable effort on the part of financiers and time consuming. In addition, the question arises of the availability of assets of a certain level of liquidity for the implementation of this process. The process of finding ways to maintain an adequate level of solvency and liquidity for an enterprise should be based, first and foremost, on a sound assessment. A comprehensive solvency and liquidity assessment involve assessing the liquidity of the balance sheet, determining relative liquidity ratios, calculating the principal and additional solvency indicators, analyzing the payment calendar, interpreting the results obtained at each stage of the valuation, identifying the reasons for the negative changes and establishing the ability to pay. The author believes that solvency and liquidity is possible only on the basis of formation of assets structure of the balance sheet, which would meet the needs of the enterprise. With different levels of liquidity, which is directly related to the estimated period of their transformation into cash, the size and structure of assets will, first of all, depend on the volume of debt of the enterprise. In determining this structure, it is proposed to rely on the recommended regulatory values of liquidity indicators, which are formed taking into account the specifics of conducting business activities of the enterprise, the extent of its implementation, terms of repayment of accounts payable and other factors affecting their level.

Keywords: liquidity, solvency, balance, current assets, current liabilities, cash, receivables

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання висувають на перший план вміння суб'єктів господарювання оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Це зумовлено необхідністю з одного боку максимізувати суму прибутку, що бажає отримати підприємство, з іншого – забезпе-

чити стабільний фінансовий стан через досягнення відповідного рівня показників оцінки його складових, зокрема майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості та ділової активності. Особливої уваги потребують питання своєчасного погашення зобов'язань у встановлені строки і певному обсязі, що виника-

ють в процесі здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання та покупцями, постачальниками, банківськими установами, страховими організаціями, працівниками, державою тощо. Це, в першу чергу, пов'язано із необхідністю оптимізації грошових потоків підприємства, що відбувається на основі їх збалансування, вирівнювання та синхронізації, здійснення якої потребує значних зусиль з боку фінансистів і витрат часу. Крім того, виникає питання наявності активів певного рівня ліквідності для здійснення цього процесу. Тому, винятково важливим для суб'єктів господарювання на сьогодні є забезпечення платоспроможності і ліквідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо визначення сутності та оцінки платоспроможності і ліквідності ґрунтовно висвітлені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Н.О. Власової, Ю.Ю. Журавльової, К.В. Измайлової, Л.А. Лахтіонової, І.О. Лук'янченко, В.О. Подольської, Ю.М. Тютюнник, Т.Є. Унковської, О.В. Яріш, О.О. Яцух. Однак, існують розбіжності у визначенні сутності цих понять, поданих класифікаціях, а також у складі та методиці розрахунку показників, що їх характеризують. Важливим з практичного боку вбачається суттєва різниця між нормативними значеннями показників, що характеризують платоспроможність і ліквідність, оскільки це суттєво ускладнює інтерпретацію отриманих результатів і, відповідно, може негативно вплинути на якість управління фінансами суб'єктів господарювання.

Мета роботи. Метою статті є характеристика сутності, спільних рис і відмінностей понять платоспроможності й ліквідності як складових оцінки фінансового стану підприємства та обґрунтування основних методичних підходів щодо їх оцінки.

Виклад основного матеріалу. Дослідження сутності понять платоспроможності і ліквідності викликає необхідність врахування визначень цих понять, представлених у нормативно-правових документах. Так, у Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства у редакції наказу Міністерства еко-

номіки України від 26.10.2010 №1361 зазначено, що платоспроможність (ліквідність) - один з основних якісних показників діяльності підприємства, що визначає спроможність підприємства здійснювати платежі, розраховуватися з боргами в необхідному обсязі та в зазначений термін наявними у нього коштами або такими, які безперервно поповнюються за рахунок його діяльності [10]. Тобто, у даному випадку, законодавчо, обидва визначення представлені як тотожні і ряд вчених також підтримує таку позицію [1, 5, 7, 13]. Однак, у більшості випадків науковці вбачають різницю між цими категоріями.

Характеризуючи платоспроможність слід відзначити, що єдиного підходу до її визначення немає. За одним з них платоспроможність визначають як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання в цілому, незважаючи на строки. За іншим платоспроможність характеризується як можливість підприємства погашати свої термінові та поточні зобов'язання. Отже, відмінність виділених підходів полягає, по-перше, у обсягах і строках охоплення зобов'язань, по-друге, у взаємозв'язку з основними елементами фінансового стану підприємств, а саме фінансовою стійкістю та ліквідністю. Основними ознаками платоспроможності підприємства є: наявність у достатньому обсязі коштів на банківських рахунках, відсутність прострочених поточних зобов'язань.

У Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства від 26.10.2010 №1361 виділено поточну і критичну платоспроможність.

Поточною неплатоспроможністю характеризується фінансовий стан будь-якого підприємства, якщо на конкретний момент у зв'язку з випадковим збігом обставин тимчасово суми наявних у нього коштів і високоліквідних активів недостатньо для погашення поточного боргу, що відповідно до законодавчого визначення розглядається як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загально-

обов'язкове державне пенсійне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Ознаки критичної неплатоспроможності, що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства, мають місце в разі, коли на початку і наприкінці звітного кварталу присутні ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття і коефіцієнт забезпечення власними засобами наприкінці звітного кварталу менші за їхні нормативні значення - 1,0 та 0,1 відповідно [10].

Журавльова Ю.Ю. зазначає, що платоспроможність підприємства у ширшому розумінні включає кредитоспроможність, податкоспроможність та ліквідність [4, с.8]. Вважаємо це твердження досить суперечливим, оскільки, наприклад, ліквідність є важливою умовою або засобом підтримання платоспроможності. В свою чергу, податкоспроможність є скоріше похідною від платоспроможності, тоді як кредитоспроможність більш комплексне поняття, яке поєднує у собі більш широкий спектр факторів.

Сучасна діяльність суб'єктів господарювання часто супроводжується накопиченням значних обсягів заборгованостей, що зумовлено несвоєчасними розрахунками та невиконанням фінансових зобов'язань перед контрагентами. Дотримання розрахунково-платіжної дисципліни суб'єктами господарювання безпосередньо залежить від рівня ліквідності.

Ліквідність – це швидкісна здатність підприємства трансформувати свої активи у грошову форму для покриття необхідних платежів у міру настання їх строків. Ця характеристика успішності функціонування підприємства може розглядатися з двох позицій, а саме, як:

- час, необхідний для продажу активу;
- сума, отримана від продажу активу. [12, с.139]

Поняття ліквідності може співвідноситися з такими складовими:

- по-перше, з активами підприємства;
- по-друге, з їх сукупністю («ліквідність балансу»);
- по-третє, з підприємством як суб'єктом господарювання («ліквідність підприємства»).

Відносно ліквідності активів зазначимо, що чим коротше період перетворення економічних ресурсів у грошові кошти, тим вище їх ліквідність. Отже, найбільш ліквідним активом є грошові кошти.

Ліквідність балансу характеризується станом активів та їх співвідношенням з поточними зобов'язаннями. При цьому має значення можливість суб'єкта господарювання обернути активи у готівку та погасити власні платіжні зобов'язання. А отже, строк перетворення активів у готівку повинен відповідати строку погашення платіжних зобов'язань.

Ліквідність суб'єкта господарювання - це здатність та швидкість перетворення оборотних активів у грошові кошти з метою погашення поточних зобов'язань як у міру надходження термінів їх сплати, так і прострочених боргів [6].

Якісна відмінність понять «ліквідність активів» і «ліквідність підприємства» полягає у тому, що остання характеристика синтезує не лише властивості активів, але й умови залучення фінансових ресурсів для їх утворення, у той час як ліквідність активів визначається безвідносно до правої частини балансу підприємства [13].

В цілому, основні відмінності між ліквідністю підприємства та його платоспроможністю полягають у наступному:

- ліквідність підприємства визначається розміром та складом поточних активів, а платоспроможність наявністю поточних активів у певній (грошовій, високоліквідній) формі;
- ліквідність підприємства припускає співвідношення всіх поточних активів та їх груп з поточними зобов'язаннями, а платоспроможність – високоліквідних активів із найбільш терміновими зобов'язаннями;
- платоспроможність більш динамічна, ніж ліквідність;
- платоспроможність характеризує поточний стан підприємства, а ліквідність не тільки поточний, але й перспективний;
- ліквідність підприємства визначається рухом фінансових потоків, а платоспроможність – рухом грошових потоків [2, с.13].

У науковій літературі деякі автори деякою мірою ототожнюють поняття платоспроможності та фінансова стійкості [8], а деякі стверджують, що платоспроможність

передбачає фінансову стійкість господарювання [3, с.248], тобто пропонують проводити її оцінку зважаючи на показники фінансової стійкості.

Оскільки ліквідність є засобом підтримання платоспроможності вважаємо за доцільне зазначити, що метою оцінки ліквідності є встановлення можливостей підприємства погашати свої зобов'язання з урахуванням швидкісної здатності трансформувати активи у грошову форму у міру настання строків її покриття.

Комплексна оцінка платоспроможності і ліквідності передбачає оцінку ліквідності

балансу, визначення відносних показників ліквідності, розрахунок основних і додаткових показників платоспроможності, аналіз платіжного календаря, інтерпретацію отриманих результатів на кожному етапі оцінки, визначення причин негативних змін та встановлення платіжних можливостей підприємства.

Для оцінки реального ступеня ліквідності підприємства проводиться аналіз ліквідності балансу (на основі форми 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан)) шляхом зіставлення відповідних груп активів і пасивів.

Таблиця 1

Групування активів і пасивів підприємства для аналізу ліквідності балансу

| Групи | Умовне позначення | Характеристика | Розрахунок |
|-------------------------------------------------|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| Активи, згруповані за рівнем ліквідності | | | |
| Абсолютно ліквідні активи | A1 | Грошові кошти та їх еквіваленти і поточні фінансові інвестиції | p.1160 + p.1165 |
| Активи, що швидко реалізуються | A2 | Дебіторська заборгованість, векселі одержані та інші оборотні активи | p.1125 + p.1130 + p.1135 + p.1140 + p.1145 + p.1155 + p.1190 |
| Активи, що повільно реалізуються | A3 | Запаси, поточні біологічні активи та витрати майбутніх періодів | p.1100 + p.1110 + p.1170 |
| Активи, що важко реалізуються | A4 | Необоротні активи. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття | p.1095 + p.1200 |
| Пасиви, згруповані за строками погашення | | | |
| Найбільш строкові зобов'язання | П1 | Поточна кредиторська заборгованість | p.1615 + p.1620 + p.1625 + p.1630 + p.1635 + p.1640 + p.1645 + p.1650 |
| Короткострокові пасиви | П2 | Короткострокові кредити банків, векселі видані, поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, інші поточні зобов'язання, поточні забезпечення та доходи майбутніх пе- | p.1600 + p.1605 + p.1610 + p.1660 + p.1665 + p.1690 |

| | | ріодів | |
|----------------------|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|
| Довгострокові пасиви | П3 | Довгострокові зобов'язання і забезпечення | p.1595 |
| Постійні пасиви | П4 | Власний капітал; зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття | p.1495+p.1700 |

Зазначимо, що до активів, які повільно реалізуються, відносять запаси в повному обсязі, не враховуючи їх структуру. До складу запасів входять виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари. Вважаємо, що рівень ліквідності за окремими структурними елементами запасів різний, серед іншого, найвищий має готова продукція. Останнє є підставою включення її до групи активів, що швидко реалізуються. Звичайно, необхідно враховувати особливості ведення господарської діяльності, зокрема сезонність виробництва, заплановані строки реалізації, масштаби діяльності та інші фактори, що впливають на рівень ліквідності активів. Крім того, в балансі готова продукція відображається за виробничою собівартістю, і логічно припустити, що ця сума менше

можливих доходів, які будуть отримані від її реалізації. Отже, розрахунковий рівень ліквідності активів також буде нижчий за реальний.

Виходячи з проведених розрахунків обов'язково формується висновок про ліквідність балансу. За традиційним підходом щодо його оцінки баланс вважається абсолютно ліквідним за умов, які описуються набором нерівностей: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$ [14, с.426]. Баланс є неліквідним, якщо не виконується жодна з представлених умов.

З урахуванням поточної, короткострокової та довгострокової часової перспективи вчені виділяють чотири типи ліквідності балансу.

Таблиця 2

Інтерпретація результатів оцінки ліквідності балансу з урахуванням часової перспективи [11, с. 148]

| Тип ліквідності балансу | Перспектива | | |
|-------------------------|------------------------|-----------------------------|----------------------------------|
| | Поточна | Короткострокова | Довгострокова |
| Абсолютний | $A1 \geq П1$ | $A1 \geq П1 + П2$ | $A1 \geq П1 + П2 + П3$ |
| Нормальний | $A1 + A2 \geq П1$ | $A1 + A2 \geq П1 + П2$ | $A1 + A2 \geq П1 + П2 + П3$ |
| Критичний | $A1 + A2 + A3 \geq П1$ | $A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2$ | $A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2 + П3$ |
| Кризовий | $A1 + A2 + A3 \leq П1$ | $A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2$ | $A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2 + П3$ |

Деякі науковці пропонують доповнювати оцінку ліквідності балансу розрахунком загального показника ліквідності для прове-

дення комплексного оцінювання динаміки ліквідності балансу:

$$ЗПЛ = \frac{A1 \times V_{A1} + A2 \times V_{A2} + A3 \times V_{A3}}{П1 \times V_{П1} + П2 \times V_{П2} + П3 \times V_{П3}}$$

де А і П – величини відповідних груп активів і пасивів, тис. грн;

V_A і V_P – частки відповідних груп активів і пасивів у їх загальному підсумку, % Підвищення загального показника ліквідності свідчить про позитивну динаміку ліквідності балансу, і навпаки [12, с.145].

Для оцінювання ступеня ліквідності підприємства використовують ряд відносних по-

казників ліквідності, що різняться набором ліквідних засобів, які використовують для покриття короткотермінових зобов'язань. Залежно від того, які види оборотних активів приймаються у розрахунок, виокремлюють різні показники ліквідності. Найчастіше при оцінці ліквідності використовують коефіцієнт абсолютної, швидкої та загальної ліквідності (коефіцієнт покриття).

Таблиця 3

Показники ліквідності підприємства [15, с.175]

| Показник | Розрахунок | Зміст, нормативне значення |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Коефіцієнт покриття | відношення оборотних активів до поточних зобов'язань підприємства | показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань. Нормативне значення >1,5-2,5 |
| | $\phi 1 \text{ p.1195} / \phi 1 \text{ p.1695}$ | |
| Коефіцієнт швидкої ліквідності | відношення активів, що швидко реалізуються (дебіторська заборгованість, інші оборотні активи) та абсолютно ліквідних активів до поточних зобов'язань підприємства. | характеризує платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами Нормативне значення >0,6-0,8. |
| | $\phi 1(\text{p.1195} - \text{p.1100} - \text{p.1110} - \text{p.1170}) / \phi 1 \text{ p.1695}$ | |
| Коефіцієнт абсолютної ліквідності | відношення грошових засобів та їхніх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань | показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно Нормативне значення >0,2-0,35 |
| | $\phi 1(\text{p.1160} + \text{p.1165}) / \phi 1 \text{ p.1695}$ | |

Залежно від того, якими видами платіжних засобів підприємство має можливість здійснити оплату поточних зобов'язань і забезпечень, визначають три рівні платоспроможності:

- 1) грошова характеризується коефіцієнтом абсолютної ліквідності;
- 2) розрахункова характеризується коефіцієнтом швидкої ліквідності;
- 3) потенційна характеризується коефіцієнтом загальної ліквідності.

У Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства до показників оцінки ліквідності, окрім наведених, віднесені маневреність власних оборотних засобів, частка оборот-

них коштів в активах, частка власних оборотних коштів в їх загальній сумі, частка власних оборотних коштів у покритті запасів, частка запасів у оборотних активах, коефіцієнт покриття запасів.

Пов'язуючи платоспроможність і ліквідність слід відмітити важливість питання формування структури активів балансу, яка б відповідала потребам підприємства. За різного рівня ліквідності, що безпосередньо пов'язаний із орієнтовним періодом їх трансформації у грошові кошти, розмір і структура активів, насамперед, буде залежати від обсягів заборгованості підприємства. Для цього як у працях науковців, так і в нормативних документах є рекомендовані нормативні значення показників ліквідності. Останні можуть бути різними для окремих галузей

економіки, залежати від інтерпретації того чи іншого наукового підходу. Однак, узагальнюючі можна зазначити, що, наприклад, для сільськогосподарських підприємств розмір абсолютно ліквідних активів (грошових коштів, їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій) повинен становити не менше 0,2 від суми поточних зобов'язань; розмір активів, що швидко реалізуються (дебіторська заборгованість, інші оборотні активи) та абсолютно ліквідних активів по відношенню до суми поточних зобов'язань повинен складати більше ніж 0,8; співвідношення поточних активів і поточних зобов'язань повинно бути близьким до 2. Виходячи з цих міркувань, можна визначити оптимальну структуру оборотних активів підприємства. Отже, у структурі оборотних активів 10% повинно

припадати на грошові кошти та їх еквіваленти, 30%-40% - на дебіторську заборгованість та інші оборотні активи і 50-60% - на запаси та поточні біологічні активи. Ряд вчених дотримується позиції, що співвідношення поточних активів і поточних зобов'язань повинно бути близьким до 1. Відповідно рекомендована структура оборотних активів матиме інший вигляд. Отже, саме нормативні значення показників ліквідності є відправною точкою формування оптимальної структури оборотних активів підприємства. Науковці зазначають, що на кожному підприємстві, зважаючи на конкретні умови господарювання, можна визначити нормативне значення коефіцієнта загальної ліквідності за формулою:

$$КЗЛ_{н} = \frac{З_{н} + ДЗ_{д} + ПКЗ}{ПКЗ},$$

де: $КЗЛ_{н}$ - нормативне значення коефіцієнта загальної ліквідності;

$З_{н}$ – матеріальні запаси у межах нормативної потреби;

$ДЗ_{д}$ – довгострокова дебіторська заборгованість;

$ПКЗ$ – поточна кредиторська заборгованість [12, с.149].

Це підвищить об'єктивність отриманих результатів й дозволить сформувати адекватну існуючим умовам структуру оборотних активів.

Висновки. Процес пошуку шляхів підтримання достатнього рівня платоспроможності і ліквідності підприємства повинен базуватися, в першу чергу, на основі ґрунтовної оцінки. Отримані результати, їх якісна

інтерпретація, в свою чергу, повинні стати основою застосування комплексного підходу щодо оптимізації грошових потоків підприємства за розміром і у часі, встановлення оптимального залишку грошових коштів, удосконалення роботи щодо формування оптимальних обсягів і структури дебіторської та кредиторської заборгованостей, інших зобов'язань, чіткого дотримання розрахунково-платіжної дисципліни та забезпечити високу якість управління активами та капіталом. В цілому це сприятиме формуванню стабільного фінансового стану, підвищить рівень фінансової безпеки підприємства у коротко- і довгостроковій перспективі та забезпечить досягнення цілей, сформованих фінансовою стратегією.

Список літератури:

1. Бердникова Т. Б. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия / Т.Б. Бердникова. - М.: ИНФРА-М, 2001. - 215 с.
2. Власова Н.О. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібної торгівлі [Текст]: монографія / Н.О. Власова, Т.С. Пічугіна, П.В. Смірнова; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі – Харків, 2010. – 222 с.
3. Економічний аналіз : [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с.
4. Журавльова Ю.Ю. Платоспроможність підприємства та шляхи її забезпечення (на прикладі харчової промисловості) / реферат дис... канд.. екон. наук: 08.00.08 / Ю.Ю. Журавльова. – К., 2007. – 20 с.
5. Кузин Б. Методы и модели управления фирмой / Кузин Б., Юрьев В., Шахдинаров Г. - СПб: Питер, 2001. - 432 с.
6. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія / Л. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. - 387 с.

7. Лук'янченко І. О. Управління обіговими коштами підприємства: дис... канд.. екон. наук: 08.06.01 / І.О. Лук'янченко. – Х., 2004. – 210 с.
8. Марцин В. С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість – основні складові оцінки фінансового стану підприємства / В.С. Марцин // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. - № 07. – С. 26-30.
9. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс]: Лист Державної податкової адміністрації України від 27.01.1998 р. № 759/10/20-2117. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
10. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Наказ Мінекономіки від 26.10.2010 № 1361, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id=161074&cat_id=32854
11. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. О. Подольська, О. В. Яріш. - К. : Центр навчальної літератури, 2007. - 488 с.
12. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Ю.М. Тютюнник, Л.О. Дорогань-Писаренко, С.В. Тютюнник. – Полтава : ПДАА, 2016. – 430 с.
13. Унковская Т. Е. Финансовое равновесие предприятия: [Монография] / Т.Е. Унковская. - К.: Генеца, 1997. - 328 с.
14. Яцух О.О. Стійкий фінансовий стан підприємств як передумова фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки / О.О. Яцух // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. - № 2 (22). – С. 418-435.
15. Яцух О.О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки / О.О. Яцух, Н.Ю. Захарова // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (Серія: Економіка і управління). – Том 29(68).-№3. – 2018. - С. 173-180.

Reference:

1. _Berdnikova T. B. (2001) Analiz i diagnostika finansovo-khozyajstvennoj deyatel'nosti predpriyatiya [Analysis and diagnostics of the financial and economic activities of the enterprise] *M.: INFRA-M.* [in Russian].
2. Vlasova N.O. (2010) Otsinka likvidnosti ta platospromozhnosti pidpryyemstv rozdrubnoyi torhivli [Assessment of liquidity and solvency of retailers] *Kharkiv.: Khark. state. food and trade* [in Ukrainian].
3. Butynets' F.F. (2003) Ekonomichnyy analiz [Economic analysis] *Zhytomyr : PP «Ruta».* [in Ukrainian].
4. Zhuravl'ova YU.YU. (2007) Platospromozhnist' pidpryyemstva ta shlyakhy yiyi zabezpechennya (na prykladi kharchovoyi promyslovosti) [Solvency of the enterprise and ways of providing it (on the example of the food industry)] *K.* [in Ukrainian].
5. Kuzin B. (2001) Metody i modeli upravleniya firmoy [Methods and models of company management] *SPb: Piter.* [in Russian].
6. Lakhionova L. (2001) Finansovyy analiz sub"yektiv hospodaryuvannya [Financial analysis of economic entities] *K. : KNEU.* [in Ukrainian].
7. Luk"yanchenko I. O. (2004) Upravlinnya obihovymy koshtamy pidpryyemstva [Managing the working capital of an enterprise] *KH.* [in Ukrainian].
8. Martsyn V. S. (2008) Nadiynist', platospromozhnist' ta finansova stiykist' – osnovni skladovi otsinky finansovoho stanu pidpryyemstva [Reliability, solvency and financial stability - the main components of the assessment of the financial state of the enterprise] *Economics. Finances. Law.* 7, 26-30. [in Ukrainian]
9. Metodychni rekomendaciji po analizu finansovo-ghospodarskogo stanu pidpryyemstv ta orghanizacij [Methodical recommendations on the analysis of financial and economic status of enterprises and organizations].URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
10. Metodychni rekomendatsiyi shchodo vyyavlennya oznak neplatospromozhnosti pidpryyemstva ta oznak diy z prykhovuvannya bankrutstva, fiktyvnoho bankrutstva chy dovedennya do bankrutstva [Guidelines for identifying signs of insolvency of the enterprise and signs of actions for concealing bankruptcy, fictitious bankruptcy or bringing to bankruptcy]. URL: <http://meold.kmu.gov.ua>. Retrieved from: <http://meold.kmu.gov.ua>. [in Ukrainian].
11. Podol's'ka V. O. (2007) Finansovyy analiz [Financial Analysis] *K.: Center for Educational Literature.* [in Ukrainian].
12. Tyutyunyk YU. M. (2016) Finansovyy analiz [Financial analysis] *Poltava: PDAA,* [in Ukrainian].
13. Unkovskaya T. Ye.(1997) Finansovoye ravnovesiye predpriyatiya: [Financial equilibrium of the enterprise] *K.: Geneza.* [in Ukrainian].
14. Yatsukh O.O. (2013) Stiykyy finansovyy stan pidpryyemstv yak peredumova finansovoho zabezpechennya rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky [Sustainable financial status of enterprises as a prerequisite for financial support for the development of the agrarian sector of the economy] *Proceedings of the Tavrida State Agrotechnological University (Economic Sciences).* 2 (22), 418-435. [in Ukrainian].
15. Yatsukh O.O. (2018) Finansovyy stan pidpryyemstva ta metodyka yoho otsinky [The financial condition of the enterprise and the method of its assessment] *Scientific notes of the Taurida V.I. Vernadsky National University (Series: Economics and Management).* 29 (68), №3, pp. 173-180. [in Ukrainian].